

Aluehallintovirasto
Regionförvaltningsverket
Regional State Administrative Agency

Sijoitettujen lasten perusopetuksen järjestäminen

Tampere 7.4.2016

Thomas Sundell

Lakimies

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

Velvollisuus järjestää perusopetusta

- Suomen perustuslain 16 §:n 1 momentin mukaan **jokaisella** on oikeus maksuttomaan perusopetukseen
 - Perusopetus on perusoikeus ja lapsella on subjektiivinen oikeus siihen
- POL 4 §:n 1 momentti: ”**Kunta** on velvollinen järjestämään **sen alueella asuville** oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta.”
 - Milloin joku asuu kunnan alueella?

Asumisen käsite

- Pääsääntönä on kotikuntalain 2 §:n 1 momentin mukaan, että kotikunta on se kunta, jossa henkilö asuu
- Kotikuntalain 3 §:n 2 kohdan mukaan kotikunta ei kuitenkaan muutu, jos asuminen toisessa kunnassa johtuu pääosin hoidosta perhehoidossa tai laitoshoidossa taikka asumisesta asumispalvelujen avulla (*tilapäinen asuinpaikka*)
- Tilapäisestä asuinpaikasta on kotikuntalain 7 §:n 3 momentin mukaan ilmoitettava maistraattiin, jos asuminen kestää yli kolme kuukautta

Asumisen käsite

- Koska perusopetus on subjektiivinen oikeus, järjestämisvelvollisuus ei välttämättä ole kiinni väestörekisterimerkinnästä, vaan ratkaiseva tekijä on tosiasiallinen asuminen
 - Sama pätee esimerkiksi, kun lapsi asuu väestörekisterimerkinnän mukaan toisen huoltajan luona mutta asia on käytännössä toisin – oikeus perusopetukseen on toteutettava riippumatta huoltajien keskinäisistä erimielisyyksistä

Järjestämisvelvollisuuden toteuttaminen

- Kunnan tulee POL 6 §:n 2 momentin mukaan osoittaa oppilaalle lähikoulu tai muu soveltuva paikka, jossa opetusta voidaan järjestää hänen omalla kielellään (suomi tai ruotsi)
- Käytännössä vaihtoehdot ovat:
 - Oppilas käy oman tai toisen kunnan koulussa
 - Opetuspalvelut ostetaan toiselta taholta, **jolla on opetuksen järjestämislupa**
 - Opetus järjestetään muuhun paikkaan niin, että kunnan palkkaama opettaja käy siellä opettamassa
- ”Kotikoulu” ei ole käsitteenä olemassa

Kotiopetus

- Kotiopetus tarkoittaa, ettei POL:a sovelleta, vaan oppilas saa opetuksensa muulla tavalla
- Kunnan on POL 26 §:n 3 momentin mukaan valvottava oppivelvollisen edistymistä, mutta tätä tarkempia säännöksiä valvonnasta ei ole
- Kotiopetukseen ei voida koskaan osoittaa, vaan se tapahtuu aina huoltajan tai muun laillisen edustajan aloitteesta
 - LSL 45 §:n mukaan lapsen etu on otettava huomioon

Kotiopetus

- Kotiopetuksessa on noudatettava opetussuunnitelman perusteiden mukaista yleistä oppimäärää
 - Oppimäärää ei voi yksilöllistää eikä oppimisen tukea koskevia säännöksiä muutenkaan sovelleta
- Kotiopetuksessa oleva ei ole missään koulussa kirjoilla eikä saa päättötodistusta, vaan hän joutuu suorittamaan erityisen tutkinnon saadakseen päättötodistuksen
- Oppilaalla ei ole oikeutta maksuttomiin etuihin kuten oppimateriaaliin, aterioihin, oppilashuoltoon jne.

Opetuksen sisältö

- POL 30 §:n 1 momentti: ”Opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä”
- Lähtökohtana on, että kaikille oppilaille järjestetään opetusta samalla tavalla
- Jos koulupaikan osoittaminen muualta kuin koulusta onnistuu niin, että opetus on samansisältöinen kuin koulun yleisopetuksessa, riittää POL 6 §:n 2 momentin mukainen päätös

Poikkeavat opetusratkaisut

- Opetuksen järjestäminen tuntijakoasetuksesta poiketen edellyttää joko
 - POL 17 §:n mukaista hallintopäätöstä erityisestä tuesta (edellyttää erityisopetuksen tarvetta) tai
 - POL 18 §:n mukaista hallintopäätöstä erityisistä opetusjärjestelyistä (terveydentilaan liittyvästä syystä)
- Käytännön keinovalikoimaa ei ole missään tyhjentävästi määritelty
- Molemmat ovat hallintopäätöksiä, joihin voi hakea muutosta ja jotka edellyttävät kuulemista

Päätösvalta oppilasta koskevissa asioissa

- Vastuu opetuksen järjestämisestä kuuluu lähtökohtaisesti aina asuinkunnalle – oppilaat ovat ikään kuin ”sen omia”
- Koulupaikkaa koskevan päätöksen tekee aina asuinkunta – päätösvaltaa ei voida siirtää toiselle kunnalle tai ulkopuoliselle taholle
 - Kotikunnan lastensuojeluviranomainen voi päättää sijoituspaikasta muttei koulupaikasta
- Muut POL:n mukaiset hallintopäätökset kuuluvat opetuksen järjestäjälle (joka tosin useimmiten on asuinkunta)

Erityistä tukea koskeva päätösvalta

- Erityistä tukea koskevan päätöksen tekee yleensä opetuksen järjestäjä
 - Jos opetuksen järjestäjä ei ole kunta eikä järjestä erityistä tukea, asuinkunta voi POL 17 §:n 5 momentin mukaan tehdä erityistä tukea koskevan päätöksen opetuksen järjestäjän esityksestä
- Kotikunnan aikaisemmin tekemä tukipäätös ei sido uutta opetuksen järjestäjää, vaan tietoa tulee siirtää sen verran, että tuki on riittävää sillä aikaa kun uusi pedagoginen arvio/selvitys tehdään

Rajoitustoimenpiteiden suhde opetukseen

- LSL 69 §:n mukaisen liikkumisvapauden rajoituksen tai 71 §:n mukaisen erityisen huolenpidon kohteena oleva lapsi ei välttämättä pääse kouluun
- Opetusta on järjestettävä rajoituksista huolimatta
- Pitkäkestoisten rajoitusten kohdalla saatetaan tarvita POL 18 §:n mukaisia erityisiä opetusjärjestelyjä, mutta muutaman päivän poissaolo voitaneen pitää pelkkänä poissaolona ja tarvittaessa järjestää tukiopetusta
- Osittainen liikkumisvapauden rajoitus lienee myös mahdollinen niin, että oppilas kuljetetaan kouluun

POL:n kurinpitotoimien käyttö laitoksessa

- POL 29 §:n 3 momentti: ”Opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut koulussa **tai muussa opetuksen järjestämispaiassa** sovellettavat järjestysmääräykset [...]”
- POL 35 a §:n ja 36 §:n mukaisia kurinpitokeinoja voidaan periaatteessa käyttää myös silloin, kun opetus järjestetään muualla kuin koulussa, joskin osa niistä soveltuu varsin huonosti
 - Määrääjäksi erotetulle oppilaalle on esimerkiksi järjestettävä korvaavaa opetusta

Voima- ja pakkokeinojen käyttö

- Sekä POL:ssa että LSL:ssa on säännöksiä, jotka suovat oikeuden käyttää erilaisia pakkokeinoja ja tietyissä tilanteissa tehostaa ne voimakeinoilla
- Voima- ja pakkokeinojen käyttö on sallittu vain tietyille henkilöstöryhmille
 - POL:n keinoja saa käyttää vain rehtori tai opettaja, LSL:n keinoja saa käyttää johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö
- Sovellettava säännös riippuu käyttötarkoituksesta ja toimivallasta

Oppilashuollon järjestäminen

- Oppilashuoltoa on järjestettävä sijoitetuille lapsille samoin perustein kuin muille
- Koulun sijaintikunta vastaa oppilas- ja opiskeluhuoltolain 9 §:n mukaan oppilashuollon palvelujen järjestämisestä
 - Yksityinen tai valtiollinen opetuksen järjestäjä voi myös järjestää palveluja omana toimintanaan joko omalla kustannuksellaan tai sijaintikunnan tuella
- Opetuksen järjestäjä vastaa oppilashuoltosuunnitelman toteuttamisesta
- 11 §:n mukaan opiskelijalle ja huoltajille pitää kertoa tarjolla olevista palveluista

Rahoitusjärjestelmä

- Lastensuojelulain nojalla sijoitettujen lasten esi- ja perusopetuksen järjestämisessä noudatetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 41 §:n 3 momentin mukaan ns. aiheuttamisperiaatetta
 - Koulukotiin sijoitettujen lasten osalta noudatetaan em. pykälän 2 momentin mukaan eri kaavaa
- Jos oppilas on varainhoitovuoden alkaessa ollut toisen opetuksen järjestäjän järjestämässä esi- tai perusopetuksessa, kotikunta maksaa valtionosuuslain 37–38 §:n mukainen kotikuntakorvaus järjestäjälle

Rahoitusjärjestelmä

- Kotikunnan aiheuttamisperiaatteen mukaan maksettavaksi tulevasta korvauksesta vähennetään
 - oppilaasta saatu kotikuntakorvaus
 - POL 5 §:n mukaisen lisäopetuksen järjestämisestä saatu erillinen korvaus
 - opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 14 §:n mukainen pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaan opetuksesta maksettava korotus
- Jos yllä mainitut rahaerät kattavat kustannukset, laskutettavaa ei jää

Rahoitusjärjestelmä

- Koulun sijaintikunta voi valtiosuuslain 41 a §:n nojalla laskuttaa oppilaan kotikuntaa oppilaan käyttämistä koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluista
- Kouluterveydenhuollosta ei voida laskuttaa erikseen
- Kotikunnalla on valtiosuuslain 44 §:n nojalla oikeus pyynnöstä saada kotikuntakorvauksen luotettavuuden tarkistamiseksi oppilaiden nimet ja henkilötunnukset
- Oppilashuollon palvelujen käytöstä maksettavien korvausten osalta kotikunnalla on samankaltainen tiedonsaantioikeus viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 26 §:n 2 momentin nojalla